

कः प्रकाशः) JOGAS. 1, 36. °मती त्रिष्टुप् diejenige Form der Trishṭubh, welche drei Pāda mit je 12 und einen mit 8 Silben hat. Je nach der Stellung des letzteren heisst sie पुरस्ताज्योतिस्. मध्ये° oder उपरिष्ठाज्योतिस् (darnach ist der Artikel उपरिष्ठाज्योतिष्मती zu verbessern) RV. PRĀT. 16, 46. KHANDAS 6. — 2) m. a) N. einer der 7 Sonnen beim Untergang der Welt VP. 632, N. 6; vgl. ज्योतिषीमत्. Sonne überh. ÇABDAR. bei WILS. — b) Bez. des 3ten Fusses von Brahman KHAND. Up. 4, 7, 3. 4. — c) N. pr. eines Sohnes des Manu Svājambhuva HARIV. 415. des Manu ŚAVARṆA 467. N. pr. eines Königs von Kuçadvīpa, eines Sohnes des Prijavrata, VP. 162. 198. — d) N. pr. eines Gebirges BHĀG. P. 5, 20, 4. — 3) f. °मती a) Nacht (die durch die Gestirne Erhellte) RĀĒAN. im ÇKDA. — b) *Cardiospermum Halicacabum*, eine kletternde einjährige Pflanze, AK. 2, 4, 5, 15. RATNAM. 22. SUÇR. 1, 144, 19. 145, 6. 157, 6. 182, 16. 2, 62, 3. 63, 6. 174, 15. VARĀH. BRH. S. 47, 39.

ज्योतिस् (von ज्युत्) UṆ. 2, 106. f. n. TRĪK. 3, 5, 20. 1) n. a) Licht, Helle, Schein (Gegens. तमस्) der Sonne, Morgenröthe, des Feuers, Blitzes, Himmels, Tages u. s. w.; auch pl. AK. 3, 4, 20, 232. H. 99. an. 2, 580. MED. s. 21. उत्सूर्यो ज्योतिषा देव एति RV. 4, 13, 1. 1, 124, 1. AV. 12, 1, 15. रात्र्या तमो अर्धुर्ज्योतिरुक्त् RV. 10, 68, 11. इदं अष्टं ज्योतिषां ज्योतिरामात् die Ushas 1, 113, 1. 92, 4. ज्योतीर्य (अग्नेः) 8, 44, 17. रोदसां ज्योतिषा वङ्गिरातनात् 2, 17, 4. 1, 87, 10. 3, 2, 3. 6, 9, 4. यथाग्निरन्ध्रैरिद्धो महांज्योतिः प्रकाशते MBH. 14, 1154. विद्युत्: RV. 7, 33, 10. AV. 4, 10, 1. प्रभातरलं ज्योतिः so v. a. Blitz ÇĀK. 25. एकं ज्योतिः ein einzelner Blitzstrahl 126. त्वं ज्योतिषा वि तमो ववर्थ RV. 1, 91, 22. गूर्ळं ज्योतिः पितरो अन्वविन्दन् 7, 76, 4. 4, 1, 14. 3, 34, 4. व्यवाते ज्योतिरभूद्य वत्तमो अक्रमीत् AV. 8, 1, 21. des Auges, sowohl von der Sehkraft als auch von dem Glanze, den das Auge ausstrahlt: ज्योतिरन्ध्रायं चक्रद्युर्विचने RV. 1, 117, 17. ज्योतिः प्रह्रीण blind MBH. 1, 6817. ज्योतिः (ज्योतिस् = दृष्टि Auge AK. MED. = द्रिष्, soll heissen दृष्, H. an.) पश्यति ब्रह्माणि 6853. नयनसमुत्थं ज्योतिरत्रैरिव ज्योः (अधत्) RAĞE. 2, 75. वल्मीकरन्ध्रे दृश्ये खद्योते इव ज्योतिषी BHĀG. P. 9, 3, 3. 4. 7. des Mondes im pl. ÇĀT. BR. 10, 4, 2. 2. नक्षत्रारागृहं ज्योतिर्भिरवभासते R. 1, 35, 16. — ज्योतिरनादम् अप्सु ज्योतिः प्रतिष्ठितम् ज्योतिष्यापः प्रतिष्ठिताः TAITT. UP. 3, 3. वायोरपि विकुर्वाणाद्दिरोचिन्नु तमोनुदम् । ज्योतिरुत्पद्यते भास्वतद्रुग्णामुच्यते ॥ M. 1, 77. ज्योतिषश्च विकुर्वाणादापो रसगुणाः स्मृताः 78. JĀĒN. 3, 70. BHĀG. P. 3, 5, 33. fgg. शब्दः स्पर्शश्च रूपं च त्रिगुणं ज्योतिरुच्यते MBH. 12, 6852. ज्योतिषा चतुषा रूपं स्पर्श वेत्ति च वायुना 6846. ज्योतिः पश्यति चतुर्भ्याम् 6849. पृथिवी वायुराकाशमपो ज्योतिश्च पञ्चमम् R. 5, 94, 5. die drei Lichter d. i. die Erscheinung des Lichtes in den drei Weltgebielen: (प्रज्ञापतिः) त्रीणि ज्योतीषि सचते VS. 8, 86. AV. 9, 5, 8. MBH. 3, 10660. personif. als Feuer, Wind, Sonne ÇĀT. BR. 11, 5, 8, 2. ÇĀK. ÇR. 16, 21, 2. Ind. St. 2, 83. 303. उत्तरे ज्योतिषी NĪR. 7, 20. 23. ज्योतिष्करु beleuchten: यथातिथिं ज्योतिष्कृत्वा परिवेष्टे TB. 2, 1, 8, 9. — b) pl. die Gestirne AK. H. 107. H. an. MED. ज्योतिषो रविरभ्रुमानकम् BHAG. 10, 21. M. 1, 38. 12, 49. R. 1, 60, 30. 31. 2, 23, 12. 5, 31, 5. SUÇR. 1, 113, 16. ÇĀK. 165. VARĀH. BRH. S. 2. s. ad HIR. I, 17. ज्योतिषो चापमर्जने M. 4, 105. ज्योतिर्गणाः 142. VARĀH. BRH. S. 27, a, 3. द्वितीयमिव चाकाशं पुष्पज्योतिर्गणावृतम् R. 5, 17, 7. ज्योतिरुद्गमन P. 1, 3, 40, Vārt. 2. ज्योतिषामयनम् der Lauf der Gestirne, die Regeln

darüber, das Gjötlissha ÇIKSHĀ 41. LĀTJ. 4, 8, 1. du. Sonne und Mond: ज्योतिषोरूपसर्गाः auffallende Erscheinungen an Sonne und Mond GOBH. 3, 3, 16. द्वौ ज्योतिरिन्द्रौ die beiden Fürsten unter den Gestirnen, Sonne und Mond ÇĀT. BR. 1, 28. — c) das Licht der himmlischen, ewigen Welt, diese Lichtwelt selbst (ज्योतिरुत्तमम् VS. 20, 21. AV. 18, 3, 64. उत्तरम् 1, 9, 1. तृतीयम् RV. 10, 56, 1; s. u. a): अमृता अमृमाणम् ज्योतिरविदाम देवान् RV. 8, 48, 3. VS. 8, 52. RV. 9, 4, 2. ज्योतिषस्पती Mitra-Varuṇa 1, 23, 5. अत्र रिनादिवमाहृक् दिवो नाकस्य पृष्ठतस्वर्ज्योतिरगामकम् AV. 4, 14, 3. VS. 17, 67. 72. यत्र ज्योतिरसं यस्मिं लोके स्वर्कृतम् RV. 9, 113, 7. महे ज्योतिषः परमे व्योमन् 4, 30, 4. AV. 14, 1, 37. तद्देवा ज्योतिषो ज्योतिरापुर्ज्योपासते ऽमृतम् ÇĀT. BR. 14, 7, 2, 20. — d) das Licht als das himmlische Lebensprincip in den Geschöpfen, die Intelligenz in den vernünftigen Wesen: इदं ज्योतिर्हृदयं अर्कितं यत् RV. 6, 9, 6 (vgl. AV. 10, 2, 31. ÇĀT. BR. 10, 6, 2, 2). यत्प्रज्ञानमुत चेतो धृतिश्च यस्ज्योतिरुत्तरमृतं प्रज्ञाम् VS. 24, 3. अज्ञान AV. 16, 2, 5. ज्योतिषामपि तस्ज्योतिस्तमसः परमुच्यते । ज्ञानं ज्ञेयं ज्ञानगम्यं हृदि सर्वस्य धिष्ठितम् ॥ BHAG. 13, 17. यो ऽत्तःसुखो ऽत्तरागमस्तथात्तज्योतिरेव यः । स योगी ब्रह्मनिर्वाणं ब्रह्मभूतो ऽधिगच्छति ॥ 3, 24. — e) das Licht als Bild für ungehemmtes Leben, Freiheit, Freude; Hilfe, Heil, Sieg; vgl. den Gebrauch von lux und φως, φως. अमृतं ज्योतिरश्याम् RV. 2, 27, 11. स्वर्ज्योतिरभयं स्वस्ति 6, 47, 8. 10, 36, 3. 2, 28, 7. उरु ज्योतिर्नशते देवपुष्टे 6, 3, 1. 9, 91, 6. 94, 5. VS. 14, 17. ज्योतीषि कृपवन्त्रुकाणि यस्यैव RV. 1, 53, 6. नि दस्युरोकेसो अत्र अत्र उरु ज्योतिर्जनयन्नापीय 7, 5, 6. 101, 2. 2, 11, 18. जीवा ज्योतिरशीमाह् 7, 32, 26. कर्तारं ज्योतिः समत्सु 8, 16, 10. महां अनुन्वतो वधो भूरि ज्योतीषि सुन्वतः 51, 12. 15, 5. 4, 25, 1. 9, 35, 1. अस्य देवाः प्रदिशि ज्योतिरस्तु AV. 1, 9, 2. पराक्ते ज्योतिरपर्यं ते अर्वाक् 10, 1, 16. 8, 5, 17. आयुः ज्योतिः ÇĀT. BR. 14, 1, 1, 33. (वायुः) ज्योतिर्मद्भाति देहिनाम् SUÇR. 1, 261, 13. — f) so v. a. ज्योतिष्णम्, als N. des 1ten und 6ten Tages des sechstägigen Abbiplava: ज्योतिर्गौरायुरिति स्तोमेभिर्पति AIR. BR. 4, 15. उभयतो ज्योतिषा षळ्केन पति ebend. ÇĀT. BR. 12, 2, 2, 1. 12. 13, 5, 4, 3. TS. 7, 9, 11, 3. ÅÇV. ÇR. 12, 5. KĀTJ. ÇR. 20, 8, 14. Sch. zu 1, 2, 12. 7, 1, 4. LĀTJ. 4, 8, 5. — g) bestimmte Sprüche, welche das Wort enthalten: अग्निज्योतिस् u. s. w. LĀTJ. 1, 8, 13. — h) ein best. Metrum (32 Kürzen + 16 Längen) COLEBR. Misc. Ess. II, 135 (4, 1). 87. Vgl. u. ज्योतिष्मत् 1. am Ende. — i) = ज्योतिष 2. H. 230. — k) (wie auch die Namen für Feuer) myst. Bez. des Buchstabens र Ind. St. 2, 316. — 2) m. a) Feuer. — b) die Sonne H. an. (ohne Angabe des Geschlechts). MED. RUDRA bei UGÉVAL. zu UṆĀDIS. 2, 111. — c) = मेथिका Trigonella foenum graecum RĀĒAN. im ÇKDA. — d) N. pr. eines Sohnes des Manu Svārokisha HARIV. 429. eines Marut's 11545. — Vgl. चित्र°, दन्तिणा°, मुक्त°, स°, हिरण्य° u. s. w.

ज्योतिस्तत्त्वं s. u. ज्योतिष.

ज्योतिस्सात् (von ज्योतिस्) adv. zu Licht, in Licht; in Verb. mit कर् erhellen BHATT. 9, 85.

ज्योतिःसामन् (ज्योतिस् + सा°) n. Bez. eines Sāman Ind. St. 3, 217.

ज्योतिःसिद्धात् (ज्योतिस् + सि°) m. Titel eines astr. Werkes Verz. d. B. H. No. 1166.

ज्योतीरत (ज्योतिस् + रत) m. N. pr. eines Schlangendāmons VJUP. 87 (ज्योतिरत).